

LIVSviktigt

Svenska kyrkan

FOLKUNGABYGDENS PASTORAT

Nr 16 | oktober 2019

FOLKUNGABYGDENS PASTORATS
TIDNING OM TRO & LIVSFRÅGOR

Våra
kyrkogårdar

Sid 16

Lantliv i Åsbodalen

Familjen som tänkte om
och fick mer tid tillsammans Sid 8

Prästen Nina mitt i
småbarnsår och yrkesliv Sid 3

Elvy tog emot sina
första elever 1949 Sid 12

TANKAR KRING FÖRÄLDRASKAP

Detta nummer av "Livsviktigt" som du håller i din hand handlar om barn och föräldraskap. En del av oss har erfarenhet av att vara föräldrar, en del av oss kommer att bli föräldrar och alla har vi erfarenhet av egna föräldrar. Så detta är något som berör oss alla på något sätt.

Tankar kring föräldraskap kan föda både glädje och rädsla, stolthet och kanske lite dåligt samvete. Varför blev det som det blev? Vad kunde jag ha gjort bättre och annorlunda?

Jag tror att alla som har blivit föräldrar har haft en god intention och kärleksfull vilja med sitt barn och dess framtid. Och visst är det fantastiskt att få hålla i ett nyfött litet barn. Att tänka sig att detta har utvecklats från mikroskopiskt format till tre–fyra kilo människa på nio månader. Ett under att förundras över och tacka Gud för.

Hur ska jag förvalta denna gåva? Själv har jag och min hustru begåvats med fem pojkar och en flicka. De är nu mellan 32 och 25 år gamla och står på egna ben. När man ser i backspegeln har olika tidsåldrar, olika glädjestunder och olika utmaningar avlöst varandra. Spädbarnsåren med närhet, småbarnstiden då huset fick möbleras om, skolåren med sina utmaningar, den ibland stormiga puberteten och revolten samt mognaden och vuxenlivet. När barnen gifter sig får man tillfälle att reflektera, fundera och summera. Är i skrivande stund på väg till bröllop i Rom, där en av sönerna ska gifta sig.

Detta nummer är tänkt som inspirationskälla och belyser hur vi ser på våra barn och på föräldraskapet utifrån lite olika synvinklar. Vare sig vi har egna barn eller ser på andras – eller i överförd mening tänker på våra egna föräldrar.

"Idealet" och den omöjliga ekvationen, funderar Nina Lundborg kring. Spädbarnsmassage genom beröring och

kommunikation som uttrycker kärlek, närhet och trygghet, berättar Malin och Sara om. Läs om föräldrarna Josefin och Kalle i Åsbodalen som gjort sina val för sin familj. Levnadsvisdom från ett långt och aktivt liv som småskollärare och därmed arbete med andras barn, får vi från Elvy Rydberg i Trehörna.

Slutligen förmedlar Bengt Sandin några tankar från universitetsvärlden kring synen på barn och FN:s barnkonvention.

I vår tidning hittar du också tips på olika aktiviteter i våra församlingar. Välkommen att vara med!

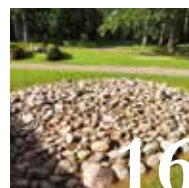
Med förhoppning om en givande läsning som väcker egen reflektion. *

Fredrik Lennman

KYRKOHERDE I FOLKUNGABYGDENS PASTORAT

INNEHÅLL

Redaktion

Ansvarig utgivare:
Fredrik Lennman,
kyrkoherde
Folkungabygdens pastorat
0142-55 201
fredrik.lennman@
svenskakyrkan.se

Lisbeth Nilsson, informatör
0142-55 206
lisbeth.g.nilsson@
svenskakyrkan.se

Annelie Sylvan,
journalist, redaktör
a@firmasylvan.se

Layout: Fräs och Form

Tryck: Danagård Litho

I redaktionsgruppen ingår också Mikael Johansson Boxholm, Gerhard Paping Ödeshög, Helena Runham Mantorp, Susanne Linné, Mjölby och Sara Holmström, Skänninge

Kontakt

Folkungabygdens pastorat,
Axel Träffs gata 4,
595 41 Mjölby
0142-55 200.

Kyrkogårdsförvaltningen
0142-55 210

www.svenskakyrkan.se/
folkungabygden

Folkungabygdens pastorat

består av svenska kyrkans församlingar i kommunerna Boxholm, Mjölby och Ödeshög

Tipsa oss!

Tidningen Livsviktigt ska handla om viktiga frågor som rör livet och berör oss här i Folkungabygden. Skicka gärna förslag på artiklar till informatör Lisbeth Nilsson, Svenska kyrkan. Kontakt, se ovan.

Har du andra funderingar angående tidningens innehåll så är du också välkommen att vända dig direkt till ansvarige utgivaren Fredrik Lennman.

OMSLAGSFOTO:
ZANDRA ERIKSHED

NÄSTA NUMMER KOMMER
I MITTEN AV DECEMBER

Prästen och trebarnsmamman
Nina Lundborg

"JAG BLEV
GOLVAD AV
ALLA STORA
KÄNSLOR"

TEXT & FOTO: ANNELIE SYLVAN

– Livet som föräldraledig är intensivt, på ett positivt sätt. Man lever ett mikroliv, där allt händer på hemmaplan. Och alla känslor rymms under en enda dag. Från små och stora utbrott till lugnet som lägger sig på kvällen. Det är fantastiskt, tycker Nina Lundborg, präst med inriktning på barn och familj i Mjölby församling.

Just nu är hon hemma med sitt tredje barn, Vilhelm sju månader.

En stilla förmiddag i radhuslängan. Hösten är i antågande. På avstånd hörs barn stöja på rast. Vilhelm sover gott i sin vagn på altanen medan storebröderna Ruben sex år och Axel tre år är i skolan och förskolan.

– Det är först nu, med tredje barnet, som jag helt och fullt kan njuta av att ha småbarn. Med första barnet sade vi ”bara han blir större så...”. Nu vill jag stanna tiden! Alla äldre som rådde en att njuta, tiden går så fort när barnen är små. Först nu har polletten trillat ner, säger Nina.

”Vi känner ju Nina...”

Hon står mitt i småbarnsåren och mitt i yrkeslivet. Precis som många av dem som kommer till kyrkans barn- och familjeverksamhet.

De som brukar besöka Babysång och Salig röra i Mjölby vet vem Nina är.

– Jag vill möta föräldrar och barn i våra grupper genom att vara där, på plats. Behöver föräldrar få tag på en präst ska det kännas naturligt att kontakta mig: ”Vi känner ju Nina, vi hör med henne!”

Hon vill att tröskeln in till kyrkan ska vara låg. I Salig röra har hon skapat en enkel gudstjänst, som tar en kvart.

– Barnen får små uppgifter som att ringa i klocka och tända ljus. Jag pratar om veckans tema, som är detsamma som för söndagens allmänna gudstjänst. Vi gör det tillsammans och äter sedan lunch ihop. Ur familjeperspektivet är det inte alltid lätt att ta sig till kyrkan. Här kan vi fira en enkel gudstjänst varje vecka,

som det är lätt att delta i, säger Nina.

Utöver de vanliga gudstjänsterna har hon några gånger om året också glädjen att leda familjegudstjänster.

– Familjegudstjänsterna är högtidsstunder för mig, då jag kan ta ut svängarna och vad som helst kan hända i kyrkan. Och det gör det, skrattar hon.

Den hårda blicken

Vad är vår tids utmaning i föräldraskapet?

Nina menar att man lägger orimliga krav på sig själv, som är omöjliga att leva upp till i en vardag där ett arbete ska skötas, mat ska lagas och barn ska nattas.

– Vi ska träna, vara miljömedvetna, vi ska ha ett fint hem i ständig förbättring, ett gäng härliga vänner som ofta

kommer på besök och serveras fantastisk och opretentiös mat. Och så vidare!

När hon pratar med föräldrar om det här är de flesta högst medvetna om det omöjliga i ekvationen. Ändå är det lätt att må dåligt när man inte tycker sig leva upp till ”idealet”. En förälder kan känna

skam inför att vilja åka bort en helg och vila upp sig. Skam inför vem, undrar Nina.

– Det kan låta klyschigt att prata om sociala medier som förklaring. Men jag tror att de ligger bakom att vi känner oss iakttagna och bedömda hela tiden, även då vi inte postar något. Som om någon med hård blick alltid såg oss.

När känner du dig misslyckad somförälder?

– När jag blir arg och känner att jag är trött och inte riktigt håller ihop. Jag har blivit bättre på att fänga upp det direkt. Säger förlåt och reda ut varför jag blev arg tillsammans med barnen, så att det inte hänger kvar någon diffus oro i luften.

Behov att träffa andra

Hur kan kyrkan vara ett stöd för föräldrar?

– Genom våra öppna verksamheter. Man mår bra av att komma ut från hemmet och träffa andra vuxna ett par

timmar. Då kan man landa därhemma med ny energi, säger Nina.

Att få barn är en enorm existentiell omställning i livet, fortsätter hon. Som nybliven förälder kan man ha ett behov av att prata med andra som vet precis hur det är.

– När jag fick mitt första barn blev jag golvad av alla stora känslor. All kärlek. All oro. Jag hoppas att kyrkan kan vara en miljö där man antingen hittar en kompis eller någon av oss som jobbar inom kyrkan att prata med.

Nina Lundborg

Bakgrund: Nina är 32 år och uppvuxen i Kalmar. Prästvigd i Växjö stift. Tillträdde som familjeprest i Mjölby församling, 2014.

Familj: Maken Carl Johan, narkosköterska vid Linköpings Universitetssjukhus, söner Ruben sex år, Axel 3 år och Vilhelm sju månader.

Bor: Radhus i Linköping.

Vid sidan av arbetet: Gräver, planterar och rensar i trädgården. Älskar blommor, framför allt dahlior. ”När jag arbetar med händerna kan tankarna flyga fritt. Jag processar väldigt mycket och har fått många predikouppslag under arbetet i trädgården.”

– Jag har tänkt att jag borde starta en samtalsgrupp för föräldrar. Men det blir ju helt fel. Vem har tid att gå på det, ha ha...! Då är det bättre att den som vill prata haffar mig i gruppen och så kan vi gå en sväng med barnvagnen istället.

Är inte enbart förälder...

Vad vill du ge dina barn på vägen mot vuxenlivet?

– Jag växte upp med en mamma som var hemma under mina första år. Det var tryggt på alla vis. Men sen gick hon

tillbaka till sitt jobb. Hon är sjuksköterska och har alltid älskat sitt yrke. Det var viktigt för henne. Även pappa, som var journalist från början, var tydlig med att han tyckte om sitt arbete. Vi barn var viktigast men inte det enda viktiga i deras liv. Det vill jag också att mina barn ska veta – de är viktigast men inte det enda betydelsefulla i mitt liv. Jag pratar ofta positivt om mitt arbete som präst och hoppas att barnen en dag ska få samma känsla för något när de är vuxna. ✨

Spädbarnsmassage

En stund av kärlek, närhet och trygghet

TEXT & FOTO: ANNELIE SYLVAN

– **Spädbarnsmassage är ett form av beröring och kommunikation som uttrycker kärlek, närhet och trygghet. Det är ingen "behandling" utan en stunds avslappning som ger välbefinnande för både barnet och föräldern. Men massagen kan ibland lindra om barnet till exempel har kolik, säger församlingsassistent Sara Holmström som lär ut spädbarnsmassage i Skänninge.**

Rummet i församlingshemmet är extra varmt och belysningen dämpad. Små mattor och flaskor med rapsolja är placerade på golvet i en ring.

Elis, tre månader, ler stort mot mamma Ida Fridlund. Han sprattlar och gurglar förtjust när hon lossar hans kläder.

– Elis är första barnet. Jag är nyfiken på babymassage. Fysiskt nära är man ju hela tiden med sitt barn, men detta kanske kan vara lugnande på ett annat sätt, funderar Ida innan Sara börjar genomgången.

Inspiration från Indien

På plats är också församlingspedagog Malin Nilsson från Vifolka församling.

– Den första gruppen startade vi i Mantorp för sju år sedan. Vi ville sprida möjligheten att delta till fler församlingar i pastoratet. Nu håller kyrkan kurser i spädbarnsmassage även i Skänninge och Mjölby, berättar hon.

Malin och Sara är utbildade instruktörer enligt den metod som en amerikansk kvinna, Vimala McClure, tog fram på 80-talet med inspiration från spädbarnsmassage i Indien.

Mellan två och sju månader

Massagen kan utföras från att barnen är nyfödda och framåt. Men på kursen har man valt en åldersgräns.

– De nyfödda är känsliga för infektioner. Enligt rekommendationer från bvc har vi därför satt två månader som yngsta ålder. Och bebisar som är äldre än sju månader har ofta börjat krypa. Då brukar det vara svårt genomföra massagen, förklarar Sara.

Just den här dagen har förkylningar slagit hårt mot gruppen men i vanliga

fall brukar uppåt tio barn samlas med sina föräldrar.

– Det kan bli många intryck att smälta för de små, därför håller vi oss till högst tio bebisar per grupp, säger Malin.

Inte bara mammor

Elis verkar stortrivs när mamma Ida följer Saras instruktioner om hur ett ben i taget ska masseras. Så småningom tycker han dock att det är dags för matpaus.

– Det gäller att känna in rätt läge. Är bebisen ledsen, för trött eller hungrig ska man avbryta för att trösta och mata, säger Malin.

Hittills har det oftast varit mammor som deltagit med sina barn. Men Sara och Malin uppmuntrar även papporna att komma. Ibland har par deltagit, vilket också går bra.

– För pappor kan spädbarnsmassage kompensera och ge fin kontakt under de första månaderna då barnet ammas, menar Malin.

Mycket att prata om

Stämningen i grupperna brukar bli förtrolig och intim.

– Här uppstår gärna samtal om förlossning, amning och allt som hör till att få barn. Pratar man om sina tankar känner man sig mindre ensam. Deltagarna lär känna varandra och en del fortsätter att umgås utanför gruppen, berättar Sara.

Spädbarnsmassagen omfattar totalt fem träffar och en återträff. *

Ida Fridlund med sonen Elis provar spädbarnsmassage i Skänninge församlingshem för första gången. Instruktörer är Malin Nilsson och Sara Holmström.

Aktiviteter för barn och familj

Mer information om respektive aktivitet hittar du under de olika församlingarna på vår webb: svenskakyrkan.se/folkungabygden

FÖR DE ALLRA MINSTA

- Skeppsås barnsång
- Babysång och Småbarnssång i Mjölby
- Babymys i Västra Harg
- Spädbarnsmassage, 3 grupper per termin (se artikel intill)

BARNKÖRER

- Musikfritids och kör 5–10 år i Ödeshög
- Barnkör i Rök förskoleklass – åk 3
- Barnkör i Rinna förskoleklass och uppåt
- Åsbo barnkör åk 6-års – åk 3
- Bus- och lekkören i Normlösa förskoleklass till åk 2
- Solstrålarna i Skänninge
- Minikören i Mjölby
- Gloriakören i Väderstad, förskolan – åk 3
- Girl Power kören i Väderstad, åk 3 och uppåt

FAMILJECENTRAL OCH ÖPPET HUS (vuxna och barn)

- Boxholm
- Mjölby
- Mantorp
- Skänninge
- Rinna
- Ödeshög
- Fredagsmys i Väderstad
- Salig Röra i Mjölby

FÖR LITE ÄLDRE BARN

- Himmel o pannkaka i Skänninge några onsdagskvällar med mat och lek för hela familjen
- Club Qul (7-12 år) i Mjölby
- Barnbio några söndagar i Väderstad
- Himlaskoj i Mantorp förskoleklass och upp till åk 6
- Scouter i Rök
- Söndagsskola
- Änglabus i högmässan i Mjölby kyrka
- Pärlan några söndagar i högmässan i Vårfrukyrkan, Skänninge
- Söndagsskola i Högmässan i Ödeshögs kyrka

Josefin och Kalle har valt en
livsstil som ger mer vardagstid

”Allt blir roligt när man är med barnen”

TEXT: ANNELIE SYLVAN
FOTO: ZANDRA ERIKSHED

Hur ska man vara som förälder idag?

Det finns många ouppnåeliga förebilder på sociala medier men också många som berättar om ett mer realistiskt kaos att känna igen sig i, menar Josefin Hall och Kalle Völgyi som bor i Åsbodalen, Boxholm, med sina döttrar Emmi-Lo, Bonnie och Vega.

De har gått sin egen väg och valt en livsstil som ger så mycket tid som möjligt med barnen.

– Det bästa med att vara förälder? Allt! Att vara med barnen. Att göra saker tillsammans. Allt blir roligt när man är med sina barn, utbrister Kalle med minstringen Vega två år i knät.

Ute vaggar hönsen över gräset, fåren betar i hagen och under odlingsnäten växer grönsaker och bär. Kalle och Josefin, som hyrt den lilla gården Sätra i fem år, vill bli mer självförsörjande.

– Vi gillar tanken på självhushåll. Vi skulle inte kunna äta oss mätta i vinter på det vi har idag. Men någon gång i framtiden är vi där, hoppas Josefin.

Valde egen lösning

När äldsta dottern Emmi-Lo föddes tänkte de först som de flesta andra. Att de skulle dela på föräldraledigheten och sedan skola in dottern på förskola.

– Men det kändes inte bra att lämna ifrån sig en så liten, säger Josefin.

De funderade och kom fram till en egen lösning. Kalle har fört över så många av sina föräldradagar som möjligt till Josefin. Familjen har utökats och Josefin har fortsatt att vara hemma med barnen. Kalle arbetar i hamnen i Stockholm men hans schema innebär att han är ledig varannan vecka och under långa perioder sommartid.

– Vår situation är ganska unik och passar säkert inte alla men för oss har det här varit perfekt. Kalle får också mycket tid hemma med barnen, fast han jobbar heltid. Och barnen har båda sina föräldrar hemma varannan vecka, säger Josefin.

Provade sju till fyra

De har även provat att Kalle jobbar närmare hemmet mellan sju och fyra varje dag.

– Vi höll på att stressa ihjäl oss. Vi hann ingenting, säger Josefin som gissar att det är så många barnfamiljer har det idag.

– Kvällarna gick åt till att lägga barn och sen somnade vi själva. På helgerna hade vi fullt upp med att komma ifatt med hushållet och allt annat som måste göras. Vi fick ingen bra tid med barnen, säger Kalle som därför gick tillbaka till att pendla till Stockholm.

Josefin har börjat jobba så smått, som timvikarie inom hemtjänsten, när det funkar med Kalles ledighet.

– Tidigare jobbade jag med försäljning men det blev svårt att gå tillbaka till när vi själva lever ett liv där vi vill konsumera nytt så lite som möjligt. Att möta äldre människor och göra något för andra känns rätt och är väldigt givande, säger hon.

Barnen är med hela tiden

Åren då barnen är små flyger snabbt förbi. Det är i vardagen som de stora ögonblicken finns, menar Kalle och Josefin.

– Barnen är med oss hela tiden. När vi sköter djuren och odlingarna. De skuttar runt i sina egna lekar eller hjälper till. Man måste inte göra så speciella aktiviteter när man är med sina barn för att de ska få så kallad kvalitetstid, menar Josefin.

– De vill gärna vara med och skapa när jag snickrar

och vi vill uppmuntra deras kreativitet, säger Kalle.

Roliga upplevelser finns nära.

– En utflykt för oss kan vara att åka och handla mat, att barnen får titta på leksakshyllan utan att vi har bråttom. Det är så skönt att kunna göra en dag mitt i veckan. Och vi är stammisar på kyrkans öppna förskola i Boxholm och Salig röra i Mjölby. Så bra att det finns, säger Josefin.

Inte hjälpa för mycket

Hur tänker ni kring barnuppfostran?

– Vi ser på barnen som tänkande individer. Vi lyssnar på deras åsikter och resonerar med dem. Jag tycker det är bra i vår tid att barn får ta större plats, de får vara med och bestämma om sitt liv. Kalle och jag pratar ständigt om hur vi ska förhålla oss och hur vi ska bemöta barnen. Ingenting är statiskt eftersom barnen växer och mognar, säger Josefin.

Kalle flikar in att de självklart även vill lära sina barn att lyssna på andra.

Det gäller att vara lyhörd för i vilken fas barnet befinner sig i sin utveckling, fortsätter Josefin.

– Många gånger får man skärpa sig och inte hjälpa barnen för mycket, för att det ska gå fortare att komma iväg till exempel.

Tålmod kan man ha olika mycket av, olika dagar, framhåller Kalle.

– Som väl är brukar vi komplettera varandra. När den enes tålmod är slut har den andre tålmod kvar och kan ta över, säger han.

Kraven på sig själv

Hur ser ni på er själva som föräldrar?

– Visst har man dagar då man känner sig som en dålig förälder. Men då handlar det mer om att man inte levt upp till sina egna förväntningar, än att man jämför sig

med någon annan, säger Josefin.

– Vi vet var vi står och har höga krav på vårt bemötande av barnen. Men ibland förändras en situation snabbt och till slut blir det kaos hur man än gör, säger Kalle.

Den perfekta föräldern finns inte, menar de.

– Det värsta är när jag har blivit arg på något som med lite eftertanke inte var något att bli arg på egentligen, säger Josefin.

Man måste kunna säga förlåt till sitt barn och medge att även en förälder kan göra fel, tycker de.

Kärleken och oron...

Det bästa med att vara förälder?

– Att man aldrig kommer att vara ensam, att man alltid har någon som älskar en och att man har någon att se sig själv i ibland, funderar Josefin.

Och det svåraste?

– Oron över framtiden. Att det ska hända barnet något. Den oron får man leva med, konstaterar hon.

Ungefär här signalerar Vega att intervjun nog bör avbrytas. Mamma och pappa har pratat i flera timmar! Nu måste Vega få visa sin favorithöna Busa-Lisa och alla de andra djuren där ute. *

Hemma på gården finns alltid något att göra. Vega, Emmi-Lo och Bonnie visar sina favorithönor.

”Vi vet var vi står och har höga krav på vårt bemötande av barnen. Men ibland blir det kaos hur man än gör...” säger Kalle och Josefin.

Elvy Rydberg

Född: 1929, uppvuxen i Trehörna. Äldst av nio helsyskon och tre halvsyskon.

Yrke: Småskollärare 1949-1992.

Familj: Gifte sig 1954 med Erik som drev lanthandeln i Trehörna mellan 1954 och 1993. Elvy ryckte in och jobbade även i butiken vid behov. De fick tre söner som idag är 57, 62 och 64 år. Elvy räknar upp sju barnbarn och sex barnbarnsbarn – och ett på väg. Maken Erik gick bort 2015.

Bor: I gamla skolhuset bredvid Trehörna kyrka, sedan 1951. Hon flyttade in som ogift i en liten lärbostad på ett rum, på nedervåningen. Som gifta bodde Erik och Elvy i övervåningens lägenhet. Så småningom köpte de hela huset och gjorde om det till enfamiljsbostad.

Engagemang: Elvy är engagerad i mycket. Hon har sjungit i kyrkokören sedan hon var sex år och varit med i Röda korset sedan tonåren. Hon är delaktig i sockenrådet, medlem i kyrkliga sällskapet och en av de ansvariga för kyrkans soppluncher i Trehörna. Utöver det ägnar hon sig gärna åt knyppling, stickning och virkning. Vävning har hon dock slutat med.

Elvy fick eleverna att trivas i Trehörna skola

”Att se varje barn är viktigast av allt”

TEXT & FOTO: ANNELIE SYLVAN

Elvy Rydberg har lärt många generationer barn att läsa, skriva och räkna.

För några av eleverna blev åren med Elvy livsavgörande.

–Jag har alltid försökt att se och bekräfta varje elev. Och så har jag använt mig av humor. Man ska vara bestämd men man kan skoja med barn också, säger hon.

Inte sällan händer det att gamla elever hälsar på hos ”sin lilla fröken”, som de fortfarande kallar henne.

– Mina allra första barn har hunnit bli 77 år nu, konstaterar hon.

Själv fyllde hon nyligen 90.

– Hur många elever jag haft kan jag inte säga exakt men jag känner igen dem alla.

Pratglada på 90-talet

Elvy får upp ur soffan för att hämta fotoalbum och visa sina klasser från olika decennier. Hon började sin lärargärning i Åsa skola i Stora Åby 1949. Två år senare tog hon plats i klassrummet i Trehörna och där blev hon kvar ett helt arbetsliv.

Skolan har utvecklats och samhället har förändrats mycket under de decennier som passerat.

– När jag tog emot mina första ettor 1949 tog det en månad innan de vågade börja prata. När jag slutade som lärare 1992 tog det en månad att få de nya etterna någorlunda tysta i klassrummet, skrattar hon.

En blick räckte

I slutet av 1940-talet förekom fortfarande aga i skolorna. Hon minns sin egen tid i realskolan, där framför allt pojkar kunde råka ut för en magisters bestraffning med trälinjalen så att flisorna rök.

Elvy skakar på huvudet. Det var metoder hon själv aldrig skulle kommit på tanken att använda.

– Det har alltid funnits barn som inte kan sitta stilla. Jag brukade börja med att

låta alla ungar krypa in under sin bänk, upp på bänken, stå på stolen och hoppa ner, berättar hon.

Nu vet ni hur det är och behöver inte göra det mer, sade hon sen.

En pojke från en annan skola frågade en gång en Trehörna-elev vad fröken Elvy tog sig till med när hon blev arg. ”Hon ser på oss, det räcker”, blev svaret.

Skolan räddade livet

Att bekräfta varje barn har varit Elvys ”metod”.

– Jag har försökt att ta vara på varje tillfälle att se var och en, säger hon och menar att en del ”stök” kan undvikas om man ser varje barns unika situation och förutsättningar.

Hon återkommer till humorn. Mycket går åt skoja om i stället för att bli arg.

Byskolan på landet upplevdes som en idyll, och de allra flesta barn hade sina rötter i Trehörna. Elvy har genom åren även mött barn som kommit från mer otrygga sociala förhållanden.

– Flera av de här eleverna har besökt mig som vuxna. En sa till och med: ”Skolan i Trehörna räddade mitt liv.” Det är roligt att höra att de verkligen kände sig sedda. Då blir jag rörd.

Elvy berättar om en pojke som var väldigt utåtagerande. En dag var måttet rågat, även för Elvy. Pojken sprang iväg och Elvy efter. Hon fick fatt på honom och satte sig ner för att prata, för att få honom att förstå att hon brydde sig om honom. Han förklarade att han bar sig dumt åt för att han var en elak pojke.

– Det finns inga elaka barn så jag, men de kan bli det om andra är dumma mot dem. Då rann tårarna på honom, vi grät båda två och kramade varandra. Sen gick vi hand i hand tillbaka till de andra, berättar Elvy.

Händelsen öppnade något hos pojken

Elvy och hennes klass, 1949

och med en vänlig klapp på axeln från Elvy då och då, blev han tryggare i klassrummet. När han långt senare bodde på annan ort och kunde stoltsera med körkort, var Elvy en av de första att få se körkortet.

Undervisade sina söner

Som lärare i Trehörnas enda skola undervisade hon så småningom även sina tre söner. Och sina barnbarn. När första sonen började i klassen ansträngde hon sig för att inte favorisera honom något särskilt.

– En dag frågade han varför jag aldrig berömdde honom. Då fick jag mig en tankeställare. Min avsikt var att behandla alla lika, men det hade jag inte gjort. Jag ville inte göra någon skillnad på egna och andras barn. Självklart skulle mina söner också få beröm när det var befogat, det insåg jag då.

Gamla takter satt i

Efter drygt 40 år som småskollärare gick Elvy i pension 1992. Hon ser tillbaka på varenda arbetsdag med glädje.

– Känslan när ett barn upptäcker hur bokstäverna bildar ord...! Det var det jag tyckte var så fantastiskt att få vara med om.

Efter pensioneringen hoppade hon in som vikarie då och då. Och vid 84 års ålder gjorde hon pedagogisk

comeback för att leda jullekar i en skola i Mantorp, tillsammans med maken Erik på dragspel. Men hon var lite fundersam inför vad dagens barn skulle tycka om de gamla lekarna. Och skulle de lyssna på henne? Hon hade inte behövt vara orolig.

– När dagen var slut kom till och med de äldre eleverna i sexan fram och sa att det var det roligaste de gjort på länge, berättar Elvy muntert och fortsätter:

– Jag hörde hur en elev ropade till de andra ”Vet ni att hon är 84 år? Och kan dansa också!” *

”Jag brukade börja med att låta alla ungar krypa in under sin bänk”

För 100 år sedan skulle barn tuktas

Välfärdens framväxt har stärkt barns integritet

TEXT & FOTO: ANNELIE SYLVAN

Synen på barnen och föräldrarollen har alltid varit i förändring.

För hundra år sedan skulle barn tuktas i hård disciplin. Aga var en del av uppfostran.

Parallellt fanns också en kamp för barnens rätt.

–Idag tillskrivs barn samma fysiska och emotionella integritet som vuxna, säger Bengt Sandin, professor emeritus vid Tema Barn, Linköpings universitet.

Det vill säga, barn äger rätten till sin kropp och ska också respekteras för sina känslor och sina åsikter.

Barns rättigheter har varit i fokus sedan början på 1900-talet och är det fortfarande. Aga som uppfostringsmetod kom att ifrågasättas alltmer och förbjöds till att börja med inom det högre skolväsendet, sedan inom statliga barnavårdsinstitutioner och inom folkskolan från 1958. Sverige blev ett föregångsland när föräldrars rätt att aga sina barn avskaffades 1966 och när allt våld mot barn uttryckligen förbjöds i föräldrabalken 1979.

Sverige har sedan 1989 förpliktat sig att följa FN:s barnkonvention och från 1 januari 2020 kommer barnkonventionen att bli lag och ligga till grund för svenska myndigheters beslut i mål och ärenden.

Olika barndomar

Hur har synen på barn förändrats i det långa perspektivet, om vi backar några hundra år?

–Vilken syn en tidsepok haft på barnen, har styrt politiska beslut och vårt samhällsbygge. Föds barn som syndfulla och egensinniga eller föds de som neutrala och goda? Hur man sett på barn och barndom har också varit olika inom olika samhällsklasser, säger Bengt.

På 1800-talet var den rådande religiösa uppfattningen att barn föddes egensinniga och behövde tyglas, disciplineras. Även om filosofen Rousseaus tankar om en mer fri uppfostran gett upphov till andra idéströmningar redan på 1700-talet.

Framväxten av borgerligheten i städerna gjorde skillnaderna i samhället tydliga. Att det fanns olika barndomar blev uppenbart. Medan borgarnas barn fostrades och utbildades medvetet och ganska strängt, drev fattiga barn omkring på gatorna eller utnyttjades i fabriker som billig arbetskraft.

– Samhället började bekymra sig över barn som levde i fattigdom, tiggeri och lösdriveri och över att de inte fick den moraliska fostran som samhället önskade. Det ledde bland annat till införandet av folkskolan 1842.

Staten tog alltmer ansvar

Under 1900-talet fick synen på barnet som syndfullt och egensinnigt ge vika för tanken att barn i grunden är oskulds-

fulla och goda, bland annat framförd av Ellen Key. Samhället tog också alltmer ansvar för de barn vars uppfostran ansågs försummad. Ansvaret för barns

vanart lades samtidigt på föräldrarna. Den svenska barnavårdslagen växte fram och statliga institutioner inrättades för de så kallade vanartade och kriminella barnen. Lagen innebar att myndigheter hade rätt att ta barn från föräldrarna om uppfostran ansågs vårdslös eller om barnen begick brott.

– I början på 1900-talet läggs grunden för att barn har särskilda rättigheter, just för att de är barn. Det är en rättighet att veta sitt ursprung, att få gå i skola, att få basal omvårdnad. Staten började stötta föräldrarna i fostran och omvårdnaden av barnen och barnavårdscentraler etablerades för att ge hjälp. Hela välfärdssystemet från 1930-talet och framåt byggs kring tanken att samhället ska skydda och stötta barnen. Samhällets syn på barnen är att de är skyddsbehövande och utsatta och att föräldrarna måste hjälpas

”Det bästa samhället kan göra för barn och unga är att se till att minska arbetslöshet och utanförskap”

Bengt Sandin

Professor emeritus vid Tema Barn, Linköpings universitet. Bengt var med och byggde upp institutionen Tema Barn 1989. Hans forskning har kretsat kring synen på barn i ett historiskt perspektiv fram till modern tid. Han har bland annat fördjupat sig i områdena barn och skola, barn och arbete och barn på institution.

Vilken syn en tidsepok haft på barnen, har styrt politiska beslut och vårt samhällsbygge, framhåller Bengt Sandin, professor emeritus vid Tema Barn, Linköpings universitet.

att fostra sina barn, säger Bengt.

Alva Myrdal var en tydlig förespråkare för ett sådant samhällsansvar.

Det kompetenta barnet

Det är inte konstigt att rätten att aga barn började ifrågasättas i det läget. Barns integritet stärks för varje decennium. Barns rättigheter idag grundar sig inte längre på att de är barn, med särskiljande rättigheter utan på att de har samma rättigheter som vuxna till fysisk, intellektuell och emotionell integritet.

– Barn tillskrivs på så sätt i många sammanhang samma fysiska och känslomässiga integritet som vuxna. Vi ser barns kognitiva förmågor, att de förstår saker och ting. De kan vara delaktiga i beslut och ta ansvar, exempelvis inom skolan. En tolvåring får själv bestämma om han eller hon vill bo hos mamma eller pappa vid en separation. Samhället har på det sättet höga krav och förväntningar på barn idag, som de kanske inte alltid har förmåga och möjlighet att

leva upp till. Deras insikter och känslor framställs också ibland som förebilder för vuxna. I viss mening romantiseras deras förmågor och kompetens, säger Bengt.

Vara förälder ingen lek

Han framhåller att det här förhållningssättet skapar en klivenhet.

– Den traditionella distinktionen mellan barn och vuxen är upphävd. Barn har en växande kompetens men också ett skyddsbehov. Och reellt har vuxna ett grundläggande ansvar också i lagens mening. Så är till exempel barnkonventionen synnerligen oklar vad gäller föräldrars roll för barns religiösa utveckling och fostran. Å ena sidan tillskrivs barnen självständighet och autonomi (självbestämmande) samtidigt som föräldrarna tillskrivs rättigheter och ansvar för att forma barns religiösa inriktning.

Vad gör detta med föräldrarollen?

– Att vara förälder är ingen lek. Vi ser åter att samhället, det vill säga myndighe-

ter och institutioner, har identifierat ett behov av att stötta föräldrarna i fostran av de här ”kompetenta” barnen. Kompetenta barn behöver kompetenta föräldrar. Den stora utmaningen har i alla tider varit att försörja sig och samtidigt ta hand om sina barn, framför allt i ett allt mer individualiserat samhälle. Det är inget nytt. Inte heller att samhället ständigt är i förändring och att vi måste förhålla oss till det.

Har du några tips till en rådvill förälder av idag?

– Prata med andra föräldrar om hur föräldraskapet kan gå till. Men det är samtidigt viktigt att tro på sig själv och sin egen förmåga som förälder. Det brukar gå bra i de allra flesta fall. Som forskare kan jag konstatera att det bästa samhället kan göra för barn och unga är att se till att minska arbetslöshet och utanförskap. Då kommer de flesta föräldrar till sin rätt. Det är inte bara ett individuellt problem hos föräldrarna. *

VÅRA KYRKOGRÄDAR

Två gravar från järnåldern frilades vid utgrävningarna på 1970-talet och finns att se i närheten av minneslunden.

Järnåldersgravarna på Mjölby kyrkogård

Mjölby kyrkogård ligger på ett område som sedan mycket länge varit en attraktiv plats för människor. Här fanns ett gravfält långt innan den nuvarande kyrkogården anlades på 1800-talet. De två "stenhögar" nära minneslunden är synliga rester av två gravar från förromersk järnålder.

Det äldsta spåret efter människor är en trindyxa av gröns-ten, som hittades intill den gamla vägen mot Egeby 1960. Yxan torde vara 7 000 – 10 000 år gammal.

Några andra spår från tidig användning av området är de två "stenhögar" som syns i närheten av minneslunden. Stenhögar är synliga rester från ett flatmarksgravfält från en tidig del av yngre förromersk järnålder (500 f Kr – år 0). Det var i samband med att Mjölby kyrkogård 1950 skulle utvidgas som gravfältet upptäcktes. När man sedan under 1970-talets början uppförde en klockstapel i närheten gjordes fler utgrävningar och ytterligare gravanläggningar hittades. Vid utgrävningen lämnade arkeologerna kvar två gravar i form av runda stensättningar i framrensat skick. Det är dessa som i dag syns som två stenhögar. När gravarna var nyanlagda var de istället täckta.

Platsen har inte använts för gravsättningar kontinuerligt sedan dess. Den nuvarande kyrkogården anlades i slutet av 1800-talet. Det exakta invigningsåret finns inte i källorna men den äldsta gravvården är från 1883 vilket är en god indikator. Under 1900-talet, då Mjölby stad växte fram, blev kyrkogården till slut för liten. Det ledde till en stor utrensning av de äldre gravvårdarna, och även till utvidgningar och påbyggnader med nya kvarter. Den senaste utvidgningen är ett muslimskt kvarter som togs i bruk 2018.

Pastoratet har låtit sätta upp en ny informations-skylt vid dessa framrensade gravar. På den finns ytterligare information att läsa om gravfältet och om de fynd som gjordes vid utgrävningarna. *

Kyrkogårdsmurar har rustats upp

Muren vid Mjölby kyrkogård är färdigrenoverad. I muren har vi hittat två typer av lagningar från 1900-talet, en där man lagt in grus och en där man gjutit fast några av murens stenar med betong.

Muren är ursprungligen kallmurad, vilket innebär att inget bruk använts. På ett ställe framkom däremot att murens stenar var fastgjutna med betong från en tidigare lagning. Muren har på platsen pressats utåt av trädrötter och man har stabiliserat det hela med betong. Eftersom detta gjort muren riktigt hård och stabil beslöt vi efter entreprenörens rekommendation att låta murpartiet vara orört.

På den sista sträckan, mot det lilla redskapshuset, fann vi kalkbruk. Troligen är det rester från kärnan i den tidigare muren som sannolikt varit lägre än den nuvarande. Därför har kalkbruket blivit dolt när man byggt på muren i ett senare skede.

Under sommaren har även kyrkogårdsmurarna i Normlösa och Kumla renoverats och blivit klara, medan arbetet med kyrkogårdsmuren i Rinna ännu inte är avslutat. *

Muren vid Mjölby kyrkogård under renoveringen. Arbetet är nu avslutat.

Almar i Herrberga angripna av almsjukan.

Hårt angrepp av almsjukan

Under sommaren har almsjukan drabbat vårt almbestånd inom pastoratet hårt. Det som kallas almsjukan är egentligen en svamp som angriper trädens näringsbanor, som täpps igen och trädet vissnar. Den sprids framförallt via almsplintborren men den förs även vidare via rotkontakt mellan träden. Förloppet kan gå olika snabbt olika år. Den stora mängd insjuknade träd i år, och det snabba förloppet i utbrotten, beror antagligen på att den förra sommaren torka har försvagat träden och gynnat almsplintborren.

Det här innebär att vi kommer att behöva fälla en hel del almar runt om på våra kyrkogårdar.

Planen är att vartefter återplantera nya träd av annan sort, i många av fallen. *

Återhamling i Östra Tollstad

I Östra Tollstad har vi låtit återhamla kyrkogårdens lindar. Trädens vackra knotor är nu åter synliga, och ljusinsläppet på kyrkogården har ökat. Detta kommer att ske framöver med ett intervall på tre till fem års tid.

Säningsmannen med Östgötaslätten bakom ryggen.

Mannen bakom Säningsmannen i Vallerstad

På kyrkogården i Vallerstad står Säningsmannen med handen utsträckt i en evig gest, med de föränderliga fälten bakom sig. Bronsskulpturen är gjord av konstnären Gottfrid Larsson, som också ligger begravd på Vallerstad kyrkogård.

Skulpturer av Gottfrid Larsson finns i offentliga miljöer i många städer och ett av hans stora projekt var Lantbruksmonumentet, en skildring av östgötskt lantbruk med två män och en kvinna som sår, skördar och binder sädeskärvar. Detta verk står utanför Östgöta nation i Uppsala.

Behöll kontakt med hembygd

Gottfrid Larsson föddes den 21 november 1875 i Naverd Vallerstad. Han var yngst i en syskonskara på fyra. Redan som fjortonåring började Gottfrid på Chambers möbelsnickeri i Norrköping som träsnidare. Han fortsatte sedan på Tekniska skolan i Stockholm. Under studietiden lärde han känna Carl Milles som blev hans vän och konkurrent livet ut.

Via olika stipendier kom Gottfrid till Paris för att studera åren 1900–1902. Han besökte även München, Italien, Frankrike, England, Belgien och Holland. Tillbaka i Sverige drev han tillsammans med konstnären Edward Berggren en konstskola i Stockholm. Under tiden i Stockholm behöll han kontakten med hembygden genom engagemang i Östergötlands Konstförening.

Frun inrättade museum

Med anledning av hans 60-årsdag anordnades 1935 en utställning i Konstnärshuset i Stockholm. Han avled på julafton 1947 i Stockholm.

Gottfrid Larsson var gift med norskan Karen Waaler och det var hon som efter makens död köpte en fastighet på Skänningegatan i Vadstena, där ett museum inrättades med makens efterlämnade verk. Hon lät också gjuta Säningsmannen i full skala för placering på kyrkogården i Vallerstad. Karen avled i Stockholm 1968 och vilar liksom maken på denna kyrkogård. *

AKTIVITETER OCH EVENEMANG

VIFOLKA

Julconsert med Vifolka Gospel

Lördagen
7 december,
18.00 i Viby kyrka

Njut av julgospel
och traditionella
julsånger!

Förköp av biljetter:

(100 kr) på Gulfmacken i Mantorp
fr.o.m. 18 november.

Hälften av intäkterna går till Svenska kyrkans julinsamling – För alla flickors rätt till ett värdigt liv.

Julcafé i Kyrkans hus

Lördag 7 december, 15.00–17.30
i Kyrkans hus, Mantorp

Mat och pyssel

Torsdag 14 november, 17.00
i Kyrkans hus, Mantorp

Gemenskap för alla åldrar.

Anmälan och mer information:
malin.nilsson@svenskakyrkan.se

VÄDERSTAD

Kvällsmässa

Onsdagar 17.30
i Väderstads kyrka

Stilla musik, en enkel sång
och nattvardens glädje.

"Markus och vi"

Onsdagar ojämna
veckor 18.00 i
Väderstads försam-
lingshem.

"Markus och Vi" –
läsning och samtal.
Vi läser ett kapitel ur
Markus evangelium
och samtalar om
vad det kan betyda
för oss.

Filmkväll eller samtal

Onsdagar jämna
veckor 18.00 i
Väderstads försam-
lingshem.

Filmkväll eller Sam-
talskväll. Vi utgår från
en bild eller ett viktigt
ord och delar tankar.
Väderstads försam-
lingshem.

Lunchmusik och soppa

Torsdagar jämna veckor 11.30 i Väderstads kyrka.

Efterföljande sopplunch i församlingshemmet.

Mjölby, Boxholm, Skänninge Mozarts Requiem i tre konserter

Lördag 9 november 18.00 i Mjölby kyrka • Söndag 10 november
i Boxholms kyrka • 22 mars 2020, i Vårfrukyrkan i Skänninge

TEXT MATS ÅHLUND

År 1791 började Mozart på beställning av greve Franz von Walsegg-Stuppach att komponera ett requiem (en katolsk mässa över en död).

Vid den här tiden var Mozart redan fullt sysselsatt med att komponera de två operorna Trollflöjten och Titus. Mozart var till och från sjuk och tiden och orken gjorde att han inte hade komponerat färdigt på beställningsverket i början av december då han lämnade världen.

Han hann att skriva färdigt första satsen, "Introit", satserna "Kyrie", "Sequence", samt skissa på "Offertorium". Det fanns en grund att utgå från för dessa satser. De tre sista satserna "Benedictus", "Agnus Dei" och "Communio" var inte komponerade, och näs-

tan all orkestrering, det vill säga orkesterstämmorna var inkompleta.

Requiem färdigkomponerades sedan av både Mozarts elev Franz Xaver Süssmayr och vännen och kompositören Joseph Eybler. Requiem består av 13 satser, och de tre sista satserna skrev Süssmayr själv. Requiem är komponerat för blandad kör, solister och orkester.

Lördagen den 9 november klockan 18 får vi lyssna på detta verk i Mjölby kyrka, som kommer att framföras av tre olika körer: Ekeby-Prisma-kören, Mjölby Kyrkokör och Skänninge Kyrkokör. I detta framförande kommer istället för stor orkester att bli; orgel, klarinett och kontrabas som ackompanjerar kören. Konserten kommer sedan att ges i Boxholms kyrka på söndagen den 10 november och i Vårfrukyrkan i Skänninge söndagen den 22 mars 2020. *

SKÄNNINGE

Återinvigning av Vallerstads kyrkorgel

24 november, 14.00 i Vallerstad kyrka

Orgelkonsert, Martin Riessen.

Konsert med Mjölby Ungdomsmusikkår

10 november, 16.00 i
Vårfrukyrkan

Skänninge-konferensen

16–17 november

Lördag

14.00 Föredrag av Ingela Svensson, körledare "Kan De Kan Vi". Skänninge församlingshem

16.30 Mingelfika med macka, Skänninge församlingshem

18.00 Helgmålsbön i Equmeniakyrkan, Skänninge

19.00 Filmvisning. "Hur många lingon finns det i världen?"

Söndag

11.00 Ekumenisk gudstjänst med "Kan De Kan Vi" och söndagsskolan Pärkan i Vårfrukyrkan.

Regnbågsmässa

12 november 18.00
i Vårfrukyrkan

Föreläsning med
workshops i Skänninge
församlingshem

ÖSTRA TOLLSTAD

Mässa i Östra Tollstad

Söndag 20 oktober, 18.00

"Vifolka sångkör". Medverkan av L.Torstensson

Gudstjänst och kransar

30 november 14.00

Lekmanaledd gudstjänst i kyrkan. Därefter samlas vi i församlingshemmet för dörkrans-tillverkning (vuxna) och pysselstund för barnen. Allt till självkostnadspris. Fika för 20 kronor.

Sittgympa!

17, 24, 31 oktober samt 14
november 14.00, Östra Tollstads
församlinghem

Vi avslutar med fika och trevlig
samvaro.

Lucia

7 december
14.00 i Östra
Tollstads kyrka

NÄR SMÄRTAN INTE GÅR ÖVER

EN VARM
KONSERT

TILL FÖRMÅN
FÖR
RO FÖR LIVET

26 OKTOBER KL. 17
I MJÖLBY KYRKA. (FRI ENTRÉ!)

MEDVERKAND: JESSICA BERGSTRAND, DANIEL CARLSSON, JOHAN
BERGSTRAND, LUKAS BERGSTRAND, HENRIK KARLSSON, DANIEL
FRANZÉN, FREDRIK LIGNELL, MED FLERA.

